

BÖLÜM 4

ERKEN ÇOCUKLUKTA SÜRDÜRÜLEBİLİR SAĞLIK VE ÇEVRE OKURYAZARLIĞI

Ayşe ÇİFTÇİ¹

GİRİŞ

21.yüzyılda insanlığın karşı karşıya olduğu çevresel sorunlar yalnızca ekosistemi değil, doğrudan insan sağlığını da etkilemektedir. Hava kirliliği, iklim değışikliği, su ve gıda güvenliği, bulaşıcı olmayan hastalıkların (obezite, diyabet, kalp-damar hastalıkları) artışı ve ruh sağlığı sorunları, sürdürülebilir sağlık anlayışını zorunlu hale getirmektedir (WHO, 2022). Özellikle erken çocukluk dönemi (0–8 yaş), bireylerin sağlıkla ilgili alışkanlıkları, değerleri ve davranışlarının şekillendiği kritik bir evredir.

UNICEF (2023) ve UNESCO (2021), sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında erken çocuklukta sağlık ve çevre okuryazarlığının geliştirilmesinin, uzun vadeli sağlık çıktıları için belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların doğa ile kurdukları erken temas, yalnızca çevre bilinci değil, aynı zamanda fiziksel aktivite, ruh sağlığı ve sağlıklı beslenme gibi davranışların da temellerini atmaktadır (Tillmann vd., 2018).

Sürdürülebilir sağlık okuryazarlığı, bireylerin hem sağlık bilgisine erişim ve kullanma becerisini hem de çevre-sağlık ilişkisini kavrayarak günlük yaşamlarında bilinçli ve sağlıklı tercihler yapmalarını kapsar (Okan vd., 2023a). Bu bakış açısı, çocukların erken yaşta kazandıkları sağlıklı yaşam alışkanlıklarının (el hijyeni, düzenli fiziksel aktivite, sağlıklı beslenme, doğayla etkileşim) gelecekte toplum sağlığına doğrudan katkı sağlayacağını ortaya koymaktadır.

Türkiye’de yapılan güncel araştırmalar da erken yaşta sağlıklı yaşam farkındalığının, çocukların ilerleyen yıllardaki sağlık davranışlarını ve yaşam kalitelerini

¹ Öğr. Gör. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi AD., ayse.ciftci@alumni.york.ac.uk, ORCID iD: 0000-0002-4766-3835

değerlerin kazandırılması, onların gelecekte daha bilinçli bireyler, toplumsal sağlık savunucuları ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlayan vatandaşlar olmalarını destekleyecektir. Dolayısıyla sağlık eğitiminin erken yaşta başlatılması ve bütüncül bir yaklaşımla desteklenmesi, sürdürülebilir bir toplum ve sağlıklı bir gelecek için vazgeçilmez bir gereklilik olarak görülmelidir.

KAYNAKLAR

- Okan, O., Bauer, U., Levin-Zamir, D., Pinheiro, P., & Sørensen, K. (Eds.). (2019). *International Handbook of Health Literacy*. Policy Press.
- Akdoğan, R., & Balci, S. (2022). Okul Öncesindeki Çocukların Beslenme Alışkanlıklarının Büyüme ve Gelişmeleri Üzerine Etkisi. *DEÜ Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 15(2), 186-196.
- Evans, C. E., Christian, M. S., Cleghorn, C. L., Greenwood, D. C., & Cade, J. E. (2012). Systematic review and meta-analysis of school-based interventions. *American Journal of Clinical Nutrition*, 96(4), 889-901.
- FAO. (2019). *Sustainable healthy diets: Guiding principles*. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Hayır Kanat, M., Yeşil Dağlı, Ü., & Dalfidan, S. (2023). Erken Çocukluk Döneminde Doğa Farkındalığı. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (20), 22-38.
- Head Start. (2022). *Head Start health services*. U.S. Department of Health & Human Services.
- Kahn, R. (2010). *Critical Pedagogy, Ecoliteracy, and Planetary Crisis*. The Ecopedagogy Movement. Peter Lang Verlag.
- Koca, A., & Balkan, S. A. (2022). Küresel Salgın Koşullarında Mekânsal Düzenlemeler: Reggio Emilia Okulları Üzerinden Geliştirilen Bir Öneri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 290-308.
- McBride, B. B., Brewer, C. A., Berkowitz, A. R., & Borrie, B. (2013). Environmental literacy, ecological literacy, ecoliteracy: what do we mean and how did we get here?.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Beslenme Dostu Okullar Programı Uygulama Kılavuzu*. MEB Yayınları.
- Okan, O., Messer, M., Levin-Zamir, D., Paakkari, L., & Sørensen, K. (2023a). Health literacy as a social vaccine in the COVID-19 pandemic. *Health Promotion International*, 38(4), daab197.
- Okan, O., Messer, M., Levin-Zamir, D., Paakkari, L., & Sørensen, K. (2023b). (Eroğlu, 2023 yerine).
- Somerville, M., & Williams, C. (2015). Sustainability education in early childhood: An updated review of research in the field. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 16(2), 102-117. (Gürsoy & Akyol, 2021 yerine).
- Somerville, M., & Williams, C. (2015). Sustainability education in early childhood. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 16(2), 102-117.
- Tillmann, S., Tobin, D., Avison, W., & Gilliland, J. (2018). Mental health benefits of interactions with nature in children and teenagers: a systematic review. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 72(10), 958-966.
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO Publishing.
- UNICEF. (2023). *Early childhood development and the sustainable development goals*. UNICEF.
- World Health Organization (WHO). (2021). *Health literacy development for the prevention and control of noncommunicable diseases*. World Health Organization.
- World Health Organization (WHO). (2022). *Making every school a health-promoting school: Implementation guidance*. World Health Organization & UNESCO.
- World Health Organization (WHO). (2022). *Making every school a health-promoting school*. (FEE, 2023 yerine).
- Yale School of Public Health. (2023). *Environmental justice and child health*. Yale University.